

K HISTÓRII TURISTICKÉHO VYUŽÍVANIA DEMÄNOVSKEJ ĽADOVEJ JASKYNE

František Bernadovič

Demänovská ľadová jaskyňa bola prvýkrát turisticky oficiálne sprístupnená na podnet lipovského odboru Karpatského spolku už v rokoch 1880 – 1885. Na turistické účely – spravidlanie návštevníkov – sa však využívala podstatne skôr, o čom svedčia mnohé nápisy na jej stenách, pochádzajúce z 18., prevažne však z 19. storočia. Turistické navštevovanie jaskýň

bolo v tých časoch módou, zábavou a rozptýlením spravidla len pre zámožnejších ľudí. Návštevníkov určite nebývalo veľa – v priemere niekoľko desiatok, nanajvýš 100 až 200 osôb ročne. Samozrejme, že do jaskýň nevstupovali samostatne, ale za poplatok si najímali miestnych jaskyne znalých sprievodcov. Zo zachovanej bohatej literatúry z 18. a 19. storočia, ktorá sa

viaže k histórii Demänovskej ľadovej jaskyne, sa možno dozvedieť o týchto ľuďoch zvyčajne len veľmi málo.

Jedna z najstarších zmienok o nich pochádza z roku 1822, keď slovenský zeman A. Medňanský navštívil okrem iných miest aj Demänovskú ľadovú jaskyňu. Svoje zážitky z tejto návštevy opísal v zaujímavom a pútavom cestopise Maleri-

sche Reise auf dem Waagflusse in Ungarn (1826) – Malebná cesta dolu Váhom. Okrem iného sa tu píše: „Za dobrú polhodinu sa dostaneme k prvým domom dediny (Demänová – pozn. prekl.), odkiaľ sa povezieme s najatým tu už potrebným sprievodcom ešte vyše hodiny dolinou, kým sa po odbočení dolava dostaneme medzi nesmierne masy brál, ktoré prikrývajú niekoľko jaskýň.“ V tom čase mala obec Demänová 304 obyvateľov. Živilí sa prevažne ovčiarsvom a prácou v lesoch. V 17. a 18. storočí dolovali železnú rudu pod hrebeňom vrchu Bory, neskôr v 18. a 19. storočí v Demänovskej doline – na svahoch Širokej a Krupovej hole. Spomedzi týchto občanov uvedených profesií určite pochádzali aj sprievodcovia jaskýň, ktorí si týmto spôsobom privyrábali na svoje živobytie. Vyžadovalo si to dostatočné praktické skúsenosti a znalosť podzemia jaskýň, ktorá sa dala nadobudnúť len po ich predchádzajúcom viac alebo menej častom, náročnom a podrobnom prieskume.

Je dosť možné, že ešte v 18. a v prvej polovici 19. storočia nevedeli čítať ani písať, a tak o svojich pionierskych prieskumoch a „jaskyniarskej vodcovskej službe“ nič nenapísali. Keďže spravidla išlo o jednoduchých ľudí, nebol o to v tých časoch určite ani záujem. Taktiež sú zriedkavé literárne údaje, ktoré pochádzajú z pera vtedajších návštevníkov jaskýň – „turistov“. Zdá preto nebude bez zaujímavosti dozvedieť sa niečo o Demänovskej ladovej jaskyni – charaktere jej niekdajšej turistickej trasy, rozsahu zaľadnenia, výzdobe i jej poškodzovaní a okrajovo, vo významnej súvislosti, aj o vtedajších sprievodcoch – od jedného z nich, banského dozorca Birglinga seniora z Nemeckej Lupče (dnes Partizánska Lupča). Svoje dojmy a zážitky z návštevy Demänovskej ladovej jaskyne opísal v krátkom článku pod názvom Die Demanower Felsenhöhlen in der Liptauer Alpen (Demänovské skalné jaskyne v Liptovských Alpách), uverejnenom v roku 1873 v ročenke Jahrbuch des Österreichischen Touristen-Club.

„V Liptovskej župe v blízkosti dediny Demänová a malebnej doliny rovnakého mena, asi

trištvrte hodiny od železničnej stanice v Liptovskom Svätom Mikuláši nachádzajú sa viaceré pozoruhodné jaskyne, z ktorých najväčšia a najslávnejšia je jaskyňa známa pod menom Čierna (dnešná Demänovská ladová jaskyňa – pozn. prekl.). Zaujímavosťou, ktorú chcú túto jaskyňu navštíviť, dovezú sa povozom na vzdialenosť asi štvrt hodiny od jej vchodu, avšak potom musia pokračovať zvyšok cesty pešo kvôli neobyčajne strmému kopcu. Jaskyňa má dva vchody situované neďaleko od seba, z ktorých sa obyčajne volí ten vzdialenejší, pretože má väčší otvor a poskytuje viac pohodlnosti. Tento vchod bol približne pred 30 rokmi umele rozšírený. Pohodlnosť však čoskoro končí, pretože sotva sa vkročí do jaskyne, vedie cesta dolu cez veľké skalné bloky – stále preč nadol. Akékoľvek sú však veľké tieto obtiaže pri vchode, človek sa skoro cíti odškodnený pohľadom na prekvapujúci obraz týchto podzemných komnát. Tiahnu sa v dĺžke okolo jednej hodiny labyrintovito dolava a doprava, chvíľami chrámovito vysoko s klenbami, kde oko sotva dovidí. Potom sú úzke a nízke, takže človek môže dopredu postupovať len prikrčene.

Zdá sa, že príroda vytvárala kvapľové výtvary tejto jaskyne s mimoriadnym úsilím, pretože sa na rozdiel od iných jaskýň vyznačujú nielen peknou čistou a voskovobielou farbou, ale aj istou presnosťou vo figurálnych obrysoch. Stačí skutočne len mierne vynaloženie obrazotvornosti k tomu, aby sme si ich predstavili ako stĺpy, pyramídy, piedestály, veže a väčšie i menšie kaskády, ktoré v dôsledku ich zriedkavej farby príjemne kontrastujú s tmavým pozadím jaskyne. Ešte nápadnejší obraz poskytuje jeden asi dva lakte vysoký a päť stôp hrubý ladový kužel, ktorý stojí neďaleko od vchodu na hrubej a ako zrkadlo hladkej ladovej ploche. Vedľa seba má rovnako vysoký, ale omnoho tenší ladový stĺp. Oba ladové výtvary vznikajú z vody vytekajúcej zo stropnej diery a nikdy sa celkom neroztopia. Na stalaktitoch stojacich vedľa týchto ladových výtvarov sa nachádzajú popísané nespočetne mená návštevníkov; medzi nimi i mená nemálo

slávnych a známych osobností. Keď sledujeme v priamej línii prebiehajúce priestory jednotlivých jaskynných partíí, dostaneme sa asi po hodine k prirodzenej zbierke kvapľových výtvarov, ktoré ešte nestvrdli a zdá sa, že vzišli z tvorivej ruky prírody najneskoršie. Tu sa končí jaskyňa vo vápnitom bahne, ktoré nedovoľuje ďalší postup, avšak obyvatelia okolia a sprievodcovia jaskyne tvrdia, že už vraj boli prípady, keď bola táto prekážka ďalšieho postupu odstránená, a uisťujú, že k bahnitej časti je nanajvyšš pol cesty, ktorá sa môže v týchto podzemných priestoroch prekonať.

Človeka sa tu zmocňuje nepríjemný pocit, keď vidí od samopašných rúk poškodené kvapľové výtvary, na ktorých príroda pracovala stáročia, i keď tiež bez nám zrejmeho cieľa. V dôsledku týchto svojvoľných poškodení je jaskyňa orabovaná o jej mnohé najkrajšie ozdoby, čím ostali jej viaceré miesta s výzdobou nič viac ako na sebe ležiace trosky.“

Nasleduje stručný opis jaskyne Beníková a ďalšej jaskyne, ktorú autor nazval podľa najdených kostí jaskynného medveda Knochenhöhle (Jaskyňa kostí).

Presný dátum návštevy Birglinga v Demänovskej ladovej jaskyni nie je známy. Z opisu jej návštevy je dnes azda najpozoruhodnejšia tá časť, kde sa zmieňuje o obyvateľoch okolia a sprievodcoch jaskýň, ktorí tvrdili, že po prekonaní bahnitej prekážky pokračujú ďalšie rozsiahle priestory. Je to pozoruhodné najmä preto, že ide o miesto, cez ktoré pred 50 rokmi – presnejšie 26. 1. 1952 – objavili P. Révay, S. Šroll a P. Droppa Demänovskú jaskyňu mieru. Je teda celkom možné, že skutočnými objaviteľmi boli už dávno pred nimi odvážni a tvrdí chlapi – prví prieskumníci a sprievodcovia po jaskyniach Demänovskej doliny, pochádzajúci prevažne z neďalekej obce Demänová. Podobne ako v mnohých iných prípadoch súvisiacich s objavmi jaskýň na území Slovenska, ale aj v iných krajinách, ostanú ich mená azda navždy pochované v bezbrehom mlčaní zašlých čias.

LITERATÚRA

- MEDŇANSKÝ, A. (1826). *Malerische Reise auf dem Waagflusse in Ungarn*. Pest, Conrad A. Hartleben.
WENZEL, W. (1998). *Höhlen der Slowakei in historischen Schriften des Österreichischen Touristenklubs*. Wien.